

Arbeidsmarktinformatie en de keuze van studie en beroep

Citation for published version (APA):

Heijke, J. A. M. (1988). Arbeidsmarktinformatie en de keuze van studie en beroep. *Dekanoloog*, 25(5/6), 155-160.

Document status and date:

Published: 01/01/1988

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

is gescheiden moeten worden van de beslissingsfase, waarin de richtingspecifieke voorlichting centraal staat.

b De dekaan kan zorgdragen voor het tot stand brengen van een aansluiting tussen de oriëntatie- en de beslissingsfase. Als onafhankelijk voorlichter is hij daartoe beter uitgerust dan wie ook. Iets concreter gezegd: hij moet zich niet zozeer bezig houden met de inhoud van studierichtingen alswel met de vraag welke soort informatie de leerling voor een verantwoord besluit nodig heeft. De leerlingen moeten onder meer geholpen worden naar de juiste voorlichtingsdagen te gaan en daar met gerichte verwachtingen en vragen naartoe te gaan.

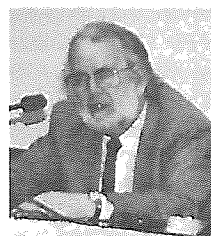
c Een derde specifieke functie van de dekaan kan gelegen zijn in het geven van speciale aandacht aan die leerlingen die door het ontbreken van adequate ondersteuning in hun sociale omgeving moeite hebben met het op de juiste waarde schatten van de aangeboden informatie of niet weten welke informatie voor hen het belangrijkste is.

Vragen vanuit de zaal

Een van de dekanen stelde: Over vijf jaar is er geen dekaan meer nodig, en alle informatie gaat dan via computer of video, òf de dekaan heeft 25 uur per week nodig als de dekaan moet werken zoals Weerdenburg concludeert.

De heer Weerdenburg: 'Ik zie het gevaar van de informatievoorziening van video/computer niet zo. Ik heb juist gepleit voor de dekaan als een onafhankelijke voorlichter en begeleider. Het onderzoek heeft betrekking op 150 leerlingen van zes scholen. Een zeer klein deel van de dekanen heb ik maar geraadpleegd. Ik zie nu pas hoeveel dekanen er zijn. De conclusie is dat het onderzoek niet overeenkomt met de gemiddelde situatie. Ik zie meer mogelijkheden voor de dekaan om de leerlingen in de oriëntatiefase beter te begeleiden.'

Mevr. Van Prooijen: Zij was het niet eens met de conclusies. Het siert de dekaan dat de leerling de indruk heeft dat het zijn keuze is. De dekaan is wegcijferend bezig, geeft wegen aan, en laat dit verder op zijn beloop.

N.V.S. JAARCONGRES

Het siert de dekaan dat hij wegcijferend bezig is.

De heer Weerdenburg: 'Dit strookt met mijn conclusie. Het functioneren van de dekaan in de beslissingsfase is zeer moeilijk. Een goed dekaan is inderdaad wegcijferend bezig. Ik heb me in het onderzoek beperkt tot meetbare gegevens. U moet dat onderzoek in dit opzicht relativiseren.'

De heer Springveld: In hoeverre komt er vervolg op uw onderzoek, b.v. over hoe het sociale veld beïnvloed kan worden?

De heer Weerdenburg: 'Er komt geen vervolg. Ik heb geen signalen over oordelen over de informatie van het sociale veld en de dekaan.'

ARBEIDSMARKTINFORMATIE EN DE KEUZE VAN STUDIE EN BEROEP

Inleiding door prof. dr. J. A. M. Heyke

In een duidelijk en helder betoog gaf de inleider aan waarom arbeidsmarktinformatie zo belangrijk is in het studie- en beroepskeuzeproces. Hij legde daarbij de nadruk op de vele onzekerheden van prognoses, de manier waarop het ROA naar oplossingen zoekt, en de uitkomsten van het informatiesysteem. Tenslotte vermeldde de inleider dat er bij het ROA een discussienota beschikbaar is waar op de gebruikte methodiek wordt ingegaan en waarin de belangrijkste onderzoeksresultaten staan weergegeven. Hij ziet de reacties op de inleiding en de discussienota met belangstelling tegemoet.

We geven zijn inleiding uitvoerig weer.

Belangrijk

'Er zijn op zijn minst twee redenen te noemen waarom de beschikbaarheid van arbeidsmarktgegevens belangrijk is voor het bereiken van een optimale aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt. De eerste reden is dat leerlingen in het voortgezet onderwijs bij het kiezen van een vooropleiding rekening willen en ook moeten houden met de arbeidsmarkt. Het vinden van werk in een bepaald beroep of bepaal-

de functie hangt immers niet alleen af van het te behalen diploma, maar ook van de ruimte die er na afstuderen op de arbeidsmarkt binnen het desbetreffende domein aanwezig is. Een andere reden is dat de overheid en het bedrijfsleven uit beleidsoverwegingen belang hebben bij een goede aansluiting van de richting en het niveau van de uitstroom uit het onderwijs op de mogelijkheden die de arbeidsmarkt biedt.' Ter verduidelijking werkte de inleider beide redenen wat verder uit.

Doorstuderen

'Uit een onderzoek van Kodde en Ritzen¹ blijken de kansen op een baan en het kunnen uitoefenen van een bepaald beroep belangrijke motieven te zijn om al dan niet te gaan dóorstuderen. Aan inkomensvooruitzichten wordt evenwel minder belang gehecht. Dit resultaat wordt min of meer bevestigd door Herweijer en Blank² die een significant positieve invloed vonden van de werkloosheid op de doorstroming naar vervolgonderwijs: kennelijk wordt dóórleren deels gezien als het ontsnappen aan werkloosheid en denkt men door een hoger diploma zijn kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

De genoemde onderzoeken zeggen iets over de rol van de arbeidsmarkt bij de keuze voor vervol-, dus meestal hoger, onderwijs. Maar hoe zit het bij de keuze voor een bepaalde studierichting? Hierover is helaas minder informatie beschikbaar. Wel trof ik in een inventarisatie door Verrijdt en Diederik³ van eerder verricht onderzoek de constatering aan dat de regionale werkgelegenheidsstructuur invloed had op de feitelijke school- en beroepskeuze van ex-leerlingen van LTS en ULO. Een andere aanwijzing vond ik in een onderzoek van Pater⁴ onder MAVO, HAVO en VWO-abituriënten. Het bleek dat zij een – uiteraard subjectief – beeld konden schetsen van het toekomstige belang van een aantal economische sectoren, en dat dit beeld bij ruim een derde van de onderzochte abituriënten een rol had gespeeld bij hun uiteindelijke studie- of werkkeuze.'

Welk beeld?

'Uit deze onderzoekresultaten volgt dat leerlingen kennelijk notitie nemen van de arbeidsmarkt als zij voor de keuze staan om dóór te leren. Ik heb evenwel geen onderzoekresultaten kunnen vinden die aangeven wat voor beeld leerlingen nu precies van de arbeidsmarkt hebben. Vermoedelijk gaat het hier om vage indrukken of stereotype beelden, die niet noodzakelijkerwijs hoeven te sporen met de werkelijkheid. Dit zou ook niet zo verwonderlijk zijn, omdat de beschikbare arbeidsmarktgegevens onvolledig zijn en meestal niet zijn toegespitst op de keuzevragen waarvoor leerlingen staan. De gegevens van de geregistreerde werkloosheid bijvoorbeeld, omvatten niet alle werkzoekenden die zonder werk zijn en zijn bovendien ernstig vervuild omdat een deel, hoewel vaak tijdelijk, al werk heeft gevonden. Een andere beperking is dat de beschikbare gegevens doorgaans slechts op het verleden betrekking hebben, terwijl voor de keuze van leerling de situatie ná afsluiting van de vervolgopleiding, dus een nog komende situatie, relevant is. Arbeidsmarktprognoses zijn echter nauwelijks beschikbaar en voor zover aanwezig te globaal of alweer verouderd. Een verbetering van de informatievoorziening ten aanzien van de arbeidsmarkt is voor leerlingen in het voortgezet en hoger onderwijs belangrijk. De beschikbaarheid van goede arbeidsmarktinformatie kan immers het kiezen van een studie en beroep niet alleen tot een rijkere beslissing maken, maar kan ook bijdragen aan een verkleining van de afstand tussen de verwachtingen vóór en de realisatie ná het afstuderen.'

Belang bedrijfsleven

'Naast de leerling, noemde ik de overheid en het bedrijfsleven als belanghebbenden bij een verbetering van de beschikbaarheid van arbeidsmarktgegevens. De overheid is de belangrijkste financier van het onderwijs; zij verlangt daarvoor een maatschappelijk rendement, waaronder een nuttige toepassingsmogelijkheid van het genoten onderwijs op de arbeidsmarkt. Uit hoofde van de door de overheid gevoerde arbeidsmarktpolitiek heeft zij ook belang bij een bijdrage van het onderwijs aan het minimaliseren van de werkloosheid en het adequaat vervullen van de beschikbare vacatures. Voor het bedrijfsleven is het van belang dat er een voldoende groot arbeidspotentieel is om de beschikbare arbeidsplaatsen te vervullen en dat dit potentieel over de kennis en vaardigheden beschikt om daarin een zo hoog mogelijke produktieve prestatie te leveren. De overheid zal uit hoofde van het gevoerde onderwijsbeleid, vooral belang hebben bij de aanwezigheid van informatie over de ontwikkeling van de werkgelegenheid naar functie of beroep en de opleidingseisen die aan de vervulling daarvan worden gesteld. De belangstelling van het bedrijfsleven zal vooral uitgaan naar de toestroom uit de

verschillende delen van het onderwijs naar de arbeidsmarkt en de kennis en vaardigheden waarover dit nieuwe arbeidspotentieel beschikt.

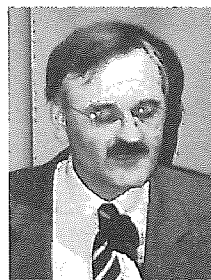
Met de beschikbare arbeidsmarktinformatie zijn de genoemde wensen van het bedrijfsleven in redelijke mate vervuld. Er worden sinds jaar en dag lange-termijnprognoses gemaakt van de uitstroom uit het onderwijs, zowel naar niveau als naar richting. Met de informatie over de werkgelegenheidsontwikkeling is het minder gunstig gesteld. Middellange of lange-termijn verkenningen van de ontwikkeling van de werkgelegenheid worden weinig frequent gemaakt en hebben voor zover zij beschikbaar komen een globaal karakter of beperken zich tot een specifiek deel van de arbeidsmarkt.'

Koers uitzetten

'Deze gebrekkige informatievoorziening leidt er toe dat men het voeren van beleid ten aanzien van de onderlinge afstemming van het onderwijs en de arbeidsmarkt, enigszins overdrijvend, zou kunnen vergelijken met het uitzetten van een koers naar een onzekere bestemming, varende op een woelige zee en in dichte mist. Geen wonder dat het scheepje wel eens strandt! Een verbetering van de informatievoorziening zou voor de overheid en het bedrijfsleven kunnen leiden tot een rationelere onderbouwing van hun beslissingen en een kwalitatief beter resultaat van de ondernomen acties, door lagere werkloosheid, minder onvervulde arbeidsplaatsen, een beter gemotiveerde beroepsbevolking en een hogere productiviteit.'

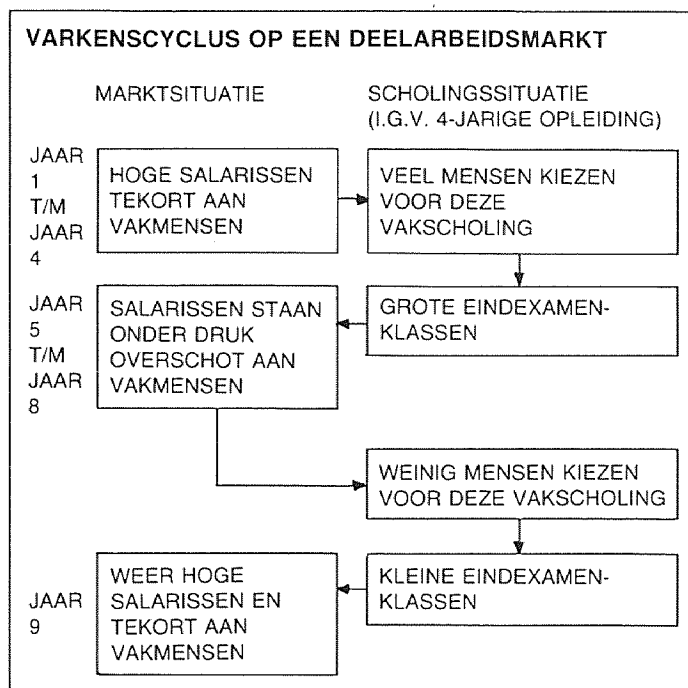
Varkenscyclus

'Een verbetering van de informatie over de ontwikkeling van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt kan dus via het door de overheid en het bedrijfsleven gevoerde beleid bijdragen aan een evenwichtiger arbeidsmarkt. Er zou echter ook langs andere weg een betere aansluiting kunnen ontstaan, namelijk via de door de leerlingen gemaakte studiekeuzen. Ik doel hier op het mogelijk opgaan van het in de economische theorie bekende spinneweb-theorema, ook wel genoemd de varkens-

We streven naar een evenwichtiger arbeidsmarkt.

cyclus. De varkenscyclus ten aanzien van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt beschrijft hoe perioden van grote overschotten die van grote tekorten kunnen afwisselen. Ik zal dit toelichten aan de hand van het schema **Varkenscyclus op een deelarbeidsmarkt** dat ik heb ontleend aan het proefschrift van De Grip over onderwijs en arbeidsmarkt. In het schema is van boven naar beneden het verloop van de tijd afgezet. De linker blokken hebben betrekking op de opeenvolgende situaties op de arbeidsmarkt⁵. De rechter blokken betreffen de situatie in het onderwijs. Het schema start bij een situatie met een tekort aan vakmensen en een bijgevolg hoge beloning. Hierdoor zullen veel mensen kiezen voor deze

vakscholing. Aan het einde van de duur van de opleiding zullen de eindexamenklassen groot zijn en zal een hoge uitstroom van afgestudeerden optreden naar de arbeidsmarkt. Als de vraag naar de desbetreffende vakmensen inmiddels weinig is veranderd, zal er een overschot aan arbeid op dat deel van de arbeidsmarkt ontstaan en zal de beloning een neerwaartse druk ondervinden. Er zullen nu nog maar weinig mensen kiezen voor deze vakopleiding. Aan het einde van de opleidingsperiode zullen hierdoor de eindexamenklassen nog maar weinig gevuld zijn, met als gevolg een geringe uitstroom naar de arbeidsmarkt. De situatie op de arbeidsmarkt is nu weer als aan het begin van de cyclus, namelijk een tekort aan vakmensen en een hoog salarisniveau.'

Korte opleiding?

'Het is duidelijk dat de varkenscyclus in essentie ontstaat door de lange duur van de opleiding (de 'fokperiode') en het feit dat men bij het kiezen van een opleiding zich baseert op de arbeidsmarktsituatie van het moment. Dergelijke cycli zou men in het onderwijs dus kunnen tegengaan door verkorting van de opleidingsduur en het geven van informatie over de situatie op de arbeidsmarkt aan het einde van de opleidingsperiode. Wat de arbeidsmarkt informatie betreft, denk ik dan met name aan de toekomstige werkgelegenheidssituatie ten opzichte van de verwachte uitstroom uit de verschillende opleidingen.

In het licht van deze knellende informatiebehoefte heeft het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen een onderzoekopdracht verstrekt aan het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt van de Rijksuniversiteit Limburg om hierin verbetering te brengen.' Vervolgens ging prof. Heyke in op de eerste onderzoeksresultaten.

Voor studie en beroep

'De opdracht houdt in het ontwikkelen van een informatiesysteem waarmee toekomstige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt kunnen worden weergegeven en dat de hieruit voortvloeiende eisen voor het onderwijs tot uitdrukking kan brengen. Het informatiesysteem zou gegevens moeten leveren die in het bijzonder bruikbaar zijn voor de studie- en

beroepskeuze voorlichting aan leerlingen en studenten in het voortgezet en hoger onderwijs.

Bij het ontwikkelen van het systeem, zijn wij van een aantal uitgangspunten vertrokken. Ik zal deze kort aangeven. Het eerste uitgangspunt is dat de gegevens in het systeem representatief moeten zijn en onderling consistent. Er worden dus niet te hooi en te gras gegevens verzameld en bijeengevoegd, maar er wordt een intensief gebruik gemaakt van grote representatieve databestanden die met statisch vakmanschap zijn verzameld en bewerkt. Men komt voor de statistische basisgegevens van het verleden dan al snel uit bij het Centraal Bureau voor de Statistiek en voor de op deze gegevens gebaseerde prognoses bij het Centraal Planbureau. Dit neemt overigens niet weg dat er getracht zal worden allerlei verspreid beschikbare gegevens over beroepsgroepen, bedrijfstakken of regio's op te sporen. Deze gegevens zullen echter worden getoetst op representativiteit en na gebleken geschiktheid op consistente wijze ingepast in het informatiesysteem onderwijs-arbeidsmarkt van het ROA.'

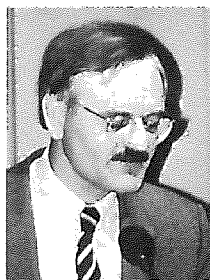
Middellang

'Het tweede uitgangspunt is dat de geprognosticeerde gegevens betrekking zullen hebben op de middellange termijn. Gekozen is voor een periode van vijf jaar, zodat voor het merendeel van de opleidingen een beeld kan worden geschetst van de arbeidsmarktsituatie direct na het afstuderen. Het nog verder kijken in de toekomst lijkt vooralsnog een te hachelijke onderneming.

Juist ook vanwege de onzekerheid die aan prognoses zijn verbonden, is als volgend uitgangspunt genomen een regelmatige herhaling van de prognose-activiteiten. Er is gekozen voor een periodiciteit van elke twee jaar, zodat de werkelijke ontwikkelingen op de voet kunnen worden gevolgd en geëvalueerd, en de prognoses bijtijds kunnen worden bijgesteld voor nieuwe inzichten.'

Geen wiel uitvinden

'Het vierde uitgangspunt is dat niet opnieuw het wiel wordt uitgevonden, maar dat optimaal profijt moet worden getrokken van reeds aanwezige kennis. Dit betekent dat voor de prognoses van de macro-economische ontwikkeling en de

Er wordt gewerkt met modellen.

ontwikkeling van de werkgelegenheid naar bedrijfstak te rade wordt gegaan bij het Centraal Planbureau. Ook de prognoses van de uitstroom uit het onderwijs worden aan dit bureau ontleend; de prognoses van het hoger onderwijs betreffen de zogenaamde RHOBOS en WORSARamingen. Waar dat nodig en mogelijk is, vult het ROA deze prognoses aan of differentieert ze naar een lager niveau van aggregatie.'

Modellen

'Een volgend uitgangspunt is dat er zo veel mogelijk zal worden gewerkt met modellen. Dit is niet alleen vanuit

wetenschappelijk oogpunt meer bevredigend; het waarborgt ook de consistentie van de prognose-uitkomsten en is waarschijnlijk minder arbeidsintensief. Wel valt te overwegen de prognoses te toetsen aan de inzichten van deskundigen die goed thuis zijn in specifieke delen van de arbeidsmarkt.'

Eenvoud

'Het zesde en laatste uitgangspunt is dat er langs twee lijnen zal worden gewerkt. De ene lijn houdt in dat zo snel mogelijk een prognose-systeem wordt ontwikkeld op basis van direct beschikbare databestanden en onder toepassing van relatief eenvoudige methoden. De tweede lijn houdt in de uitvoering van een onderzoekprogramma dat is gericht op zowel het verbeteren en aanvullen van de beschikbare databestanden als het verder ontwikkelen van de toegepaste prognosemethoden. De eerste, voorlopige, versie van het informatiesysteem onderwijs-arbeidsmarkt is enkele maanden geleden gereed gekomen. Overeenkomstig het genoemde uitgangspunt wordt thans gewerkt aan uitbreiding en verbetering van de eerste versie van het informatiesysteem.'

Uitkomsten

Vervolgens gaf de inleider een globale schets van de uitkomsten van het informatiesysteem, zoals dat thans is ontwikkeld. 'In algemene zin gaat het om gegevens die een beeld geven van de kansen op werk en het vinden van een baan in een beroep dat al dan niet spoort met de genoten opleiding. Hierbij gaat het niet alleen om de ontwikkeling van vraag en aanbod op de verschillende delen van de arbeidsmarkt, maar ook om de risico's die aan de verschillende beroepen en opleidingen verbonden zijn.

In het systeem is voor elk beroep aangegeven hoe groot de werkgelegenheid thans is, hoe deze zich op middellange termijn zal ontwikkelen, wat de vervangingsbehoefte op die termijn zal zijn en welke behoefte aan jonge toetreders zal optreden. Voor de verschillende opleidingen zijn soortgelijke gegevens verzameld of berekend. Omdat hier een directe koppeling mogelijk is met het onderwijs, is de ontwikkeling van de werkgelegenheid en die van de vervangingsbehoefte afgezet tegen de verwachte uitstroom van schoolverlaters uit de desbetreffende opleidingen.'

Twee indicatoren

'De werkgelegenheidsrisico's die aan de uitoefening van een bepaald beroep zijn verbonden, zijn aan de hand van een tweetal indicatoren aangegeven. De ene indicator betreft de mate waarin de diverse beroepen over de verschillende bedrijfstakken zijn gespreid. Uit de hoogte van deze indicator blijkt of een beroep in veel bedrijfstakken voorkomt, dan wel slechts in enkele bedrijfstakken is geconcentreerd. Een vergelijkbare indicator is ontwikkeld over opleidingen. Deze geeft de mate aan waarin de diverse opleidingen over de verschillende beroepen zijn gespreid. De tweede indicator heeft betrekking op de conjunctuur-gevoeligheid van de diverse beroepen. Hiervoor zijn voor alle beroepen fluctuaties berekend, welke zijn gebaseerd op de fluctuaties van de werkgelegenheid in de bedrijfstakken waar deze beroepen worden uitgeoefend.'

Drie voorbeelden

Aan de hand van een drietal voorbeelden liet prof. Heyke zien hoe deze gegevens er in concrete gevallen kunnen uitzien. Deze voorbeelden hebben betrekking op drie academische opleidingen, namelijk theologie, economie en techniek. Hieruit blijkt meteen al dat we nog niet toe zijn aan een volledig overzicht van afzonderlijke studierichtingen; 'tech-

ARBEIDSMARKTPERSPECTIEF ACADEMISCHE STUDIERICHTINGEN 1992

THEOLOGIE

BEROEPENSPREIDING:

HG-RATIO
0,49

KWALIFICATIE
GEMIDDELD

PROGNOSE 1985-1992:

	%	
WERKGELEGENHEID	5	ERG LAAG
VERVANGINGSVRAAG	27	ERG HOOG
	+—	
TOTALE VRAAG NAAR NIEUWKOMERS	32	GEMIDDELD
INSTROOM AFGESTUDEERDEN	11	ERG LAAG

TYPERING:

GOED ARBEIDSMARKTPERSPECTIEF EN BOVENDIEN
ENIGE UITWIJKMOGELIJKHEDEN

BRON: ROA, 1987

niek' is immers een bundeling van studies in de technische wetenschappen. In de te presenteren voorbeelden worden de perspectieven in bepaalde beroepen of functies niet expliciet weergegeven. Zij hebben wel de basis gevormd voor de berekening van de arbeidsmarktperspectieven van de verschillende universitaire opleidingen.'

Theologie

'Het eerste voorbeeld heeft betrekking op theologie. Het boven in het schema genoemde gegeven heeft betrekking op de beroepenspreiding. De desbetreffende maatstaf, de HG-ratio, is berekend over de periode 1979-1985. Als de opleiding in slechts één beroep voorkomt is de HG-ratio 0 en als hij gelijkmatig over alle beroepen is gespreid is de HG-ratio gelijk aan 1. De vervolgens in het schema vermelde arbeidsmarktgegevens hebben betrekking op de periode 1985-1992; ze zijn uitgedrukt in procenten van de werkgelegenheid in 1985. Elk cijfermatig gegeven is voorzien van een kwalificatie. Hierbij is als norm gehanteerd het gemiddelde voor universitair opgeleiden. Bovendien is onderaan het overzicht een eindkwalificatie of typering gegeven.

In dit concrete geval blijkt de spreiding over beroepen 'gemiddeld' te zijn. Ten aanzien van de geprognosticeerde arbeidsmarktontwikkeling is opvallend de geringe groei van de werkgelegenheid tegenover de zeer hoge vervangingsvraag door het omvangrijke vertrek van ouderen, zodat de totale vraag naar nieuwkomers toch een gemiddelde omvang zal hebben. De instroom van afgestudeerden zal echter laag zijn, zodat van een zeer goed arbeidsmarktperspectief voor afgestudeerden in de theologische wetenschappen mag worden gesproken.'

Economie

'Het tweede voorbeeld heeft betrekking op economie. Economen blijken in zeer veel beroepen werkzaam te zijn. De vraag naar nieuwkomers met een economische opleiding zal van gemiddelde omvang zijn. De instroom van afgestudeerden zal echter bijna drie keer zo groot zijn, waardoor het arbeidsmarktperspectief matig moet worden genoemd. Er zijn echter enige uitwijkmogelijkheden door de grote variatie in beroepen waarin economen worden aangetroffen.'

ECONOMIE

BEROEPENSPREIDING:	HG-RATIO 0,86	KWALIFICATIE GROOT
PROGNOSE 1985-1992:	%	
WERKGELEGENHEID	22	GEMIDDELD
VERVANGINGSVRAAG	13	HOOG
	+ —	
TOTALE VRAAG NAAR NIEUWKOMERS	35	GEMIDDELD
INSTROOM AFGESTUDEERDEN	97	ERG HOOG
TYPERING:		
MATIG ARBEIDSMARKTPERSPECTIEF MET ENIGE UITWIJKMOGELIJKHEDEN		
BRON: ROA, 1987		

Techniek

'Het derde en laatste voorbeeld betreft de technische wetenschappen. Typerend is hier de verwachte zeer gunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid en van de totale vraag naar nieuwkomers. De instroom van afgestudeerden zal weliswaar hoog zijn, maar blijft evenals bij theologie, beneden de verwachte vraag naar nieuwkomers. Er kan dus van een goed arbeidsmarktperspectief voor de technische wetenschappers worden gesproken.'

TECHNIEK

BEROEPENSPREIDING:	HG-RATIO 0,68	KWALIFICATIE GEMIDDELD
PROGNOSE 1985-1992:	%	
WERKGELEGENHEID	46	ERG HOOG
VERVANGINGSVRAAG	10	HOOG
	+ —	
TOTALE VRAAG NAAR NIEUWKOMERS	55	ERG HOOG
INSTROOM AFGESTUDEERDEN	47	HOOG
TYPERING:		
GOED ARBEIDSMARKTPERSPECTIEF EN BOVENDIEN ENIGE UITWIJKMOGELIJKHEDEN		
BRON: ROA, 1987		

Oorzaken

'De voorbeelden illustreren dat het van belang is om niet te volstaan met het geven van de werkgelegenheidsperspectieven, maar dat men deze moet confronteren met de verwachte uitstroom uit de verschillende opleidingen. Ook is het belangrijk om het werkgelegenheidsperspectief niet alleen af te meten aan de verwachte groei van de werkgelegenheid sec, maar om hierbij ook de vervangingsbehoefte te betrekken. Zo bleken de gunstige arbeidsmarktperspectieven voor theologen en technici geheel verschillende oorzaken te hebben. Bij theologen bleken ze vooral het gevolg te zijn van een hoge

vervangingsbehoefte en bij technici vooral het gevolg van een sterke uitbreiding van de werkgelegenheid in de technische beroepen.'

Vragen vanuit de zaal

Mevr. C. v.d. Ban: Wat doet u met de hoge uitstroom nu afgestudeerden van de oude en nieuwe structuur WO tegelijk op de arbeidsmarkt komen? Hoe gaat u daarmee om bij de prognoses?

De heer Heyke: 'Daar houden we rekening mee en in het gekozen model komt dit duidelijk tot uitdrukking. We geven op middellange en lange termijn prognoses en herhalen deze om de twee jaar. Je kunt dan kijken of de gegeven prognoses kloppen en tevens verder kijken.'

Dengstede: Over welk niveau gaat het in het onderzoek? En hoe gaat u nu om met de steeds snellere veranderingen die plaatsvinden? Verder is mijn vraag hoe u met de varkenscyclus omgaat?

De heer Heyke: 'We hebben niet de pretentie te komen tot een probleemloze kwantitatieve aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. We zijn bezig om onevenwichtigheden en cyclusverschijnselen minder groot te maken dan in de huidige situatie. Varkenscyclus heeft te maken met de duur van de opleidingen en de snelheid waarmee je opleidingen kunt aanpassen. Ik ben niet ingegaan op de mogelijkheden om het onderwijs aan te passen. Zo moeten opleidingen niet al te eng en specifiek zijn, en anderszins oppassen met het uittrekken van studies. We moeten komen tot wederkerend onderwijs om de aansluiting recht te breien. Bij de sheets ging het overigens over universitair onderwijs. We hopen te bevorderen dat het mogelijk wordt om meer rekening te houden met trends op de arbeidsmarkt door daarover informatie te verschaffen.'

Engelse gast

Daarna gaf Bert Lenderink het woord aan de Engelse gast. Deze bedankte voor het feit op het NVS-congres aanwezig te mogen zijn. Hij zag veel overeenkomsten tussen ons werk en

Wij hebben veel van elkaar te leren.

dat van onze Britse collega's. Vervolgens sprak hij de hoop uit dat de relatie tussen de NVS en de Britse zusterorganisatie, de NACGT, verder zou uitgroeien. Want 'wij hebben veel van elkaar te leren'.

Afscheid

Bert Lenderink besloot het congres met de woorden: 'Ik vond het geweldig dat u mij als uw voorzitter zoveel vertrouwen hebt geschonken. Ik denk dat ik tegen u mag zeggen dat - als de nieuwe voorzitter straks zijn intrede doet - u ook van hem alles mag verwachten. Het is een buitengewoon trouwe en harde werker die hart voor de NVS heeft. Herman, ik wil jou bijzonder hartelijk danken voor het feit dat jij dit congres

met jouw groep zo geweldig hebt voorbereid en hebt laten verlopen. Hartelijk dank voor al je inspanningen.

U allen hartelijk dank voor uw vriendschap, en ik wens u sterkte in uw werk!

Noten

1 D. A. Kodde en J. M. M. Ritzen, Vraag naar hoger onderwijs; Eindrapport, Beleidsgerichte studies Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek, Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, 's-Gravenhage, 1988
2 L. J. Herweijer en J. L. T. Blank, Onderwijsexpansie en werkloosheid, Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, jrg. 3, 1987/3, blz. 80-86.

3 H. Verrijdt en J. Dieren, Determinanten van beroepskeuze, ITS, OSA-werkdocument nr. W 39, oktober 1987, blz. 24.

4 L. Pater, Weg van school & aan de studie, Ochtendblad Trouw, Amsterdam, augustus 1987, blz. 44-45.

5 Andries de Grip, Onderwijs en arbeidsmarkt: scholingsdiscrepanties, proefschrift Vrije Universiteit Amsterdam, VU-uitgeverij, Amsterdam, 1987, blz. 54.

6 A. de Grip, J. A. M. Heijke, R. J. P. Dekker en L. F. M. Groot, De arbeidsmarkt naar beroep in 1992 en de positie van academici daarbinnen, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Maastricht, ROA-W-1987/1.

KEUZEPROCESBEGELEIDING IN

Brabant

PERSPEKTIEF

Op 9-10-11 september wordt in de Brabanthallen te 's-Hertogenbosch een grote manifestatie georganiseerd onder de naam BRABANT PERSPEKTIEF. Tijdens deze manifestatie presenteren bedrijfsleven, arbeidsvoorziening, intermediairs en onderwijs zich aan een breed publiek. Dit evenement vormt een voorbereiding op het open gaan van de handelsgrenzen tussen de lidstaten van de E.G. eind 1992. Het evenement zal daarom tot en met 1992 jaarlijks plaatsvinden.

De manifestatie is geen doel op zich maar beoogt met name een ontmoetingspunt te zijn tussen scholen en bedrijven, tussen leerlingen en werkenden, kortom tussen onderwijs, intermediairs, arbeidsvoorziening, bedrijfsleven en publiek. Het gaat er daarbij om de aansluiting van het onderwijs op het bedrijfsleven te verbeteren, een goede afstemming van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt te bevorderen, nieuwe ontwikkelingen te signaleren en de onderlinge bekendheid van de deelnemers te bevorderen. De manifestatie beoogt dus veel meer te zijn dan de alom bekende banenmarkten, voorlichtingsdagen over beroepskeuze of bedrijvencontactdagen.

Metselaars zijn aan het metselen, meubelmakers zijn bezig met het maken van meubelen, veherkenningssystemen in de landbouw worden gedemonstreerd, monteurs zijn aan het sleutelen, er zijn computergestuurde kweekmethoden in de landbouw, kelners zijn aan het serveren, computerprogrammeurs en journalisten zitten achter hun beeldschermen, metaalbewerkers staan achter hun gerobotiseerde draaibanken, enzovoort. Het zijn maar enkele voorbeelden van de actieve presentaties zoals de Stichting Brabant Perspektief die voor ogen heeft. Het publiek loopt als het ware door bedrijven en scholen en proeft de sfeer van de diverse sectoren van het sociaal-economisch leven.

Ruimtelijk is e.e.a. zo georganiseerd dat onderwijs, bedrijfsleven, arbeidsvoorziening en intermediairs ingedeeld in straten bij elkaar staan. Zo is in de straat 'Transport en Communicatie' zowel te zien welke beroepen in welke bedrijven in deze categorie voorkomen alsook langs welke opleidingsweg (regulier en particulier) deze beroepen geleerd kunnen worden. Bovendien zullen op de arbeidsmarkt opererende instellingen en bemiddelende instanties zoals Kamers van Koophandel, werkgevers- en werknemersorganisaties, e.d. een beeld scheppen van de samenwerking zoals die in de toekomst mogelijk zal zijn.

Zowel in de maanden die voorafgaan aan Brabant Perspektief als tijdens de driedaagse zelf, besteedt de KRO op televisie en radio vele uren zendtijd aan deze manifestatie. Vanuit een studio in de Brabanthallen zullen drie dagen lang diverse uitzendingen verzorgd worden. Er zal o.m. een 'Brandpunt in de markt' vanaf Brabant Perspektief worden uitgezonden

en twee permanent aanwezige cameraploegen registreren alle wetenswaardigheden die zich op de diverse stands voordoen. Inmiddels hebben zelfs al enkele internationale omroepen belangstelling getoond voor dit gebeuren.

Keuzeprocesbegeleiding

Uiteraard mag tijdens deze manifestatie een expliciete aandacht voor de keuzeprocesbegeleiding van leerlingen in het onderwijs niet ontbreken. Immers tussen de meer dan 100.000 bezoekers die verwacht worden, zullen velen op een of andere manier keuzen maken die van invloed zijn op hun toekomstige positie in de onderwijs- en arbeidswereld. Een goede aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt is één van de centrale doelstellingen van de manifestatie. Daarom is er binnen de onderwijscommissie van Brabant Perspektief een werkgroep Keuzeprocesbegeleiding actief. Deze werkgroep heeft een aantal ideeën uitgewerkt om de keuzeprocesbegeleiding tijdens de manifestatie gestalte te geven. Zo komen er vier stands die zodanig tussen de straten geplaatst worden dat er een visuele verbinding ontstaat tussen deze stands en de diverse straten. Elke stand heeft een permanente bezetting van vier mensen, te weten: één dekaan uit het AVO/VWO, één dekaan uit het LBO, één school- en beroepskeuzeadviseur en één consultant van de regionale organen van het leerlingwezen. In verband met de stimulering van de roldoorbreking in het beroepsonderwijs wordt getracht alle standbezettingen gemengd (vrouwelijk/mannelijk) te laten zijn.

In de stands is er gelegenheid voor bezoekers om individuele voorlichting te verkrijgen. Daartoe zullen niet alleen de genoemde functionarissen aanwezig zijn maar zullen ze ook gebruik kunnen maken van in dit verband beschikbaar materiaal zoals 'Vondst', de interactieve beeldplaat van de regionale organen van het leerlingwezen en 'Choices'. Daarnaast zal, op verzoek, papieren voorlichtingsmateriaal meegegeven worden.

Uiteraard wordt waar dat wenselijk is doorverwezen naar andere stands en andere instanties die voor betrokkenen relevant zijn.

Tenslotte wordt nog getracht op een centrale plaats te visualiseren dat een goede beroepsuitoefening slechts mogelijk is op basis van een goed en permanent opleidingsproces.